



samk



Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

ANU MARTTILA

**Summaarisen menettelyn oma-
aloitteinen tutkimisvalta- ja
velvollisuus**

Pirkanmaan käräjäoikeus

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA 2021

Tekijä Marttila, Anu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Marraskuu 2021
	Sivumäärä 39	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Summaarisen menettelyn oma-aloitteinen tutkimisvalta- ja velvollisuus		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Tiivistelmä <p>Summaarisella menettelyllä tarkoitetaan tuomioistuinprosessia, jossa yleensä käsitellään sellaisia riidattomia tai muutoin niin selviä rahavelkomuksia, että ratkaisu voidaan antaa järjestämättä oikeudenkäynti-istuntoa, jossa asianosaiset olisivat paikalla.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata summaarinen prosessi velkomusasioissa erityisesti kulutusluottoihin perustuvien velkomusasioiden osalta, sovellettavat pääsäännöt ja tulkintaohjeet sekä miten oma-aloitteista tutkimisvaltaa- ja velvollisuutta sovelletaan summaarisessa menettelyssä Pirkanmaan Käräjäoikeudessa.</p> <p>Kyseessä on kvalitatiivinen menetelmä, jonka pohjana on summaarista menettelyä koskeva säädöstö, oikeuskirjallisuus, tuomioistuimen oma ohjeisto ja oikeuskäytäntö sekä Pirkanmaan Käräjäoikeudessa sovellettava käytäntö.</p> <p>Käytännön työn kannalta keskeiset tilanteet, joissa tuomioistuimen tulee käynnistää virallistutkintaa, ovat hakemuksen puutteellisuus, henkilön kuluttaja-aseman selvittäminen, liitännäiskulujen arviointi, sopimusehtojen kohtuullisuus ja vaatimusten perusteettomuus. Toimistohenkilökunta Pirkanmaan käräjäoikeudessa pystyy ratkaisemaan saapuneista velkomusasioista valtaosan, lähes 80%, summaaristen asioiden käsikirjan avulla.</p> <p>Käsittelijöiden käytössä oleva ohjeistus on käytännön työn kannalta kuvattu riittävän monipuolisesti ja selkeästi ne tilanteet, joissa käsittelijän on hankittava lisäselvitystä eli ryhdyttävä virallistutkimustoimenpiteisiin.</p>		
Asiasanat summaarinen velkomusasia, siviiliprosessi, kuluttajaluotto		

Author(s) Marttila, Anu	Type of Publication Bachelor's thesis	Date Month Year November 2021
	Number of pages 39	Language of publication: Finnish
Title of publication Own-initiative investigative authority and obligation of the summary proceedings		
Degree programme Degree Program in Business Administration		
<p>Summary proceedings refer to court proceedings that typically concern an uncontested or otherwise so obvious monetary debt claim that a judgment can be given without holding a court hearing in which the parties to the case are present.</p> <p>The purpose of the thesis is to describe the summary procedure in debt matters, especially in consumer credit-based debt matters, the applicable main rules and interpretative guidelines, and how the own-initiative investigative authority and obligation are applied in summary proceedings in the Pirkanmaa District Court.</p> <p>This is a qualitative method based on the legislation on summary proceedings, the legal literature, the court's own guidelines and case law, and the practice applied in the Pirkanmaa District Court.</p> <p>The key situations in practice in which the court must open a formal investigation are the incompleteness of the application, the determination of the person's consumer status, the assessment of ancillary costs, the reasonableness of the terms of the contract and the unfoundedness of the claims. The office staff in the Pirkanmaa District Court is able to resolve the majority of the received debt cases, almost 80%, with the help of a summary proceedings case manual.</p> <p>From the point of view of practical work, the instructions used by case handlers are described in a sufficiently comprehensive and clear manner in those situations in which the case handler must take additional measures, i.e., commence a formal investigation.</p>		
<p><u>Key words</u></p> <p>summary proceedings, civil proceedings, consumer credit</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA MENETELMÄT.....	6
2.1	Tavoite	6
2.2	Kysymykset.....	6
2.3	Menetelmät	7
3	SIVIILIPROSESSISTA	7
3.1	Mikä on dispositiivinen riita-asia, jossa sovinto on sallittu?	7
3.2	Siviiliprosessin prosessinedellytyksistä	8
3.3	Prosessiperiaatteista	10
3.3.1	Dispositiivinen periaate eli määräämisperiaate	10
3.3.2	Väittämis- ja todistustaakka	10
3.3.3	Kuulemisperiaate eli kontradiktorisuus	11
3.4	Tutkiminen viran puolesta	12
4	VELKOMUSASIAAT SUMMAARISESSA MENETTELYSSÄ.....	13
4.1	Mikä on summaarinen menettely?	13
4.2	Asian vireilletulo ja käsittely	13
4.3	Kanteen hylkääminen perusteettomana	15
4.4	Lainsäädäntökehitys ja nykytila.....	16
4.5	Velkomusasioiden määrät.....	17
5	SUMMAARISEN MENETTELYN OMA-ALOITTEINEN TUTKIMISVALTA- JA VELVOLLISUUS.....	19
5.1	Heikomman sopijaosapuolen suojaamisen periaatteista	19
5.2	Tutkimisvalta poissaolevan vastaajan osalta	20
5.3	Tutkimisvelvollisuus liitännäisvaatimusten osalta	21
5.3.1	Vaadittujen oikeudenkäynti- ja perintäkulujen määrät.....	21
5.3.2	Poikkeukset oikeudenkäynti- ja perintäkulujen enimmäismääriin.....	25
5.3.3	Viivästyskorkovaatimukset	26
5.3.4	Luottokorkovaatimukset	27
5.4	Kuluttajaluotoista	29
5.4.1	Kulutusluottodirektiivi	30
5.4.2	Tiedonantovelvoitteet	30
5.4.3	Hyvä luotonantotapa.....	31
5.4.4	Kuluttajan luottokelpoisuus.....	33
5.4.5	Henkilöllisyyden todentaminen luotonhakijan kohdalla	33
5.4.6	Seuraamukset kuluttajan sopimusrikkomuksesta	34
5.5	Sopimusehtodirektiivistä.....	35

6	SUMMAARINEN MENETTELY VELKOMUSASIOISSA PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDESSA	36
6.1	Tuomioistuimen itsenäinen tutkinta summaarisessa menettelyssä	36
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
	LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi summaarisen menettelyn oma-aloitteisen tutkimisvallan- ja velvollisuuden, koska työskentelen Pirkanmaan kärjäoikeudessa summaaristen velkomusasioiden osastolla ja olen tekemisissä joka päivä erilaisten summaaristen velkomusasioiden parissa. Ilman juristin koulutusta joudun päivittäin pohtimaan sitä, vaatiiko hakemuksen ratkaiseminen tuomioistuimelta oma-aloitteista selvitystä tai lisäselvityksen pyytämistä asianomaiselta.

Summaarisella menettelyllä tarkoitetaan tuomioistuinprosessia, jossa yleensä käsitellään sellaisia riidattomia tai muutoin niin selviä rahavelkomuksia, että ratkaisu voidaan antaa järjestämättä oikeudenistuntoa, jossa asianosaiset olisivat paikalla.

Summaarisessa menettelyssä on erilaisia velkomustapauksia. Perinteinen velkomustilanne summaarisessa menettelyssä on kulutusluottosaatava, joka on erääntynyt ja maksamatta, joille vaaditaan korko-, oikeudenkäynti- ja perintäkuluja. Kantaja hakee oikeudellisen perinnän kautta yksipuolista tuomiota saatavien viemisessä ulosottoon. Haastehakemuksen saavuttua kärjäoikeuteen, saattaa käsittelijä pyytää kantajaa täydentämään vaatimuksiaan esimerkiksi aiemmin mainittujen vaatimusten osalta.

Summaarisessa menettelyssä joudutaan soveltamaan lukuisia eri laeissa olevia säännöksiä (esim. oikeudenkäymiskaari, kuluttajansuojalaki, EU- direktiivit). Pirkanmaan kärjäoikeudessa on myös summaariseen menettelyyn liittyvää sisäistä ohjeistusta (käsikirja). Itseäni ja muita summaarisia asioita käsitteleviä varten kokosin opinnäytetyössäni tuomioistuimen oma-aloitteista tutkimisvaltaa- ja velvollisuutta summaarisessa menettelyssä koskevat määräykset ja ohjeet sekä kerron summaarisen prosessin kulusta ja menettelystä ja niistä edellytyksistä, joilla tuomioistuin voi ottaa tutkittavakseen kanneperusteet normaalia laajemmin.

Aiheesta on myös tehty ansiokas selvitys (Lampen 2017), jossa on kattavasti tarkasteltu asiaan liittyviä säädöksiä ja näkökulmia selkeästi jäsentäen, tieteellisesti ja kriittisesti. Summaarinen menettely on vaikea juridinen kysymys ja tehdyssä gradussa

asiaa on käsitelty juridisesta näkökulmasta. Toimistohenkilöstön näkökulmasta tarkastelua pitäisi entisestään tiivistää ja keskittyä heidän työnsä kannalta oleellisiin asioihin.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA MENETELMÄT

2.1 Tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata summaarinen prosessi velkomusasioissa erityisesti kulutusluottoihin perustuvien velkomusasioiden osalta, sovellettavat pääsäännöt ja tulkintaohjeet huomioiden.

Tavoitteena on antaa käsitys siitä, milloin ja miten käytettävissä olevan ohjeistuksen mukaan tuomioistuimen tulisi käyttää oma-aloitteista tutkimisvaltaansa summaarisissa velkomusasioissa. Jätän työstä pois vuokrasopimuksen purku/häätö asiat, joissa summaarisella haastehakemuksella vaaditaan vuokrasopimuksen purkua yleensä maksamattomien vuokrien takia.

2.2 Kysymykset

Tällä opinnäytetyöllä pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Missä tilanteissa tuomioistuimen oma-aloitteinen tutkimisvalta- ja velvollisuus tulee sovellettavaksi summaarisissa velkomusasioissa sekä miten Summaaristen asioiden käsikirjassa on kuvattu ne seikat, jotka vaikuttavat tutkimisvallan mahdolliseen laajentumiseen?
2. Miten oma-aloitteista tutkimisvaltaa- ja velvollisuutta sovelletaan summaarisessa menettelyssä Pirkanmaan Käräjäoikeudessa?

2.3 Menetelmät

Kyseessä on kvalitatiivinen menetelmä, jonka pohjana on summaarista menettelyä koskeva lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus, tuomioistuimen oma ohjeistus ja oikeuskäytäntö sekä Pirkanmaan Käräjäoikeudessa sovellettava käytäntö.

Kvalitatiivisessa menetelmässä asiaa selvitetään mahdollisimman totuudenmukaisesti sekä kokonaisvaltaisesti. Tämän menetelmän ideana on kertoa todellisesta elämästä ja paljastaa tai löytää tosiseikkoja. Kvalitatiivisessä eli laadullisessa tutkimuksessa tutkijan aikaisemmilla tiedoilla ja arvoilla on merkitystä. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään tutkimuksen kohdetta. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-161.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on perehtyä virallisiin summaarista menettelyä koskeviin määräyksiin: korkolakiin, perintälakiin, kuluttajansuojalakiin ja oikeudenkäymiskaareen ja direktiiveihin, ymmärtää niiden soveltamisperiaatteita hyödyntäen omassa työssäni eteen tulleita ongelmia ja kokemuksia ja muiden tekemiä analyysejä ja pohdintoja (Lampen 2017), sekä näiden pohjalta päättelemällä tuottaa käytännön työtä helpottava tiivistelmä keskeisimmistä päätöksentekoon vaikuttavista seikoista.

3 SIVIILIPROSESSISTA

Käsittelen seuraavassa lyhyesti eräitä oikeusperiaatteita, joiden tuntemuksesta on apua haettaessa vastauksia edellä esitettyihin kysymyksiin.

3.1 Mikä on dispositiivinen riita-asia, jossa sovinto on sallittu?

Siviiliprosessissa suurin osa vireillä olevista asioista on sellaisia riita-asioita, jotka ovat sovittavissa asianosaisten kesken ilman oikeudenkäyntiä. Summaariset velkomusasiat ovat tyypillisiä tahdonvaltaisia riita-asioita, joita kutsutaan dispositiivisiksi asioiksi ja ne käsitellään siviiliprosessissa eli prosessissa, jossa

sovinto on sallittu. Siviiliprosessin voidaan sanoa kohdistuvan johonkin varallisuus oikeudelliseen oikeussuhteeseen, jossa asianosaiset voivat olla joko yksityisiä henkilöitä, yksityisoikeudellisia yhteisöjä joita ovat esimerkiksi osakeyhtiö tai avoinyhtiö tai joskus julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä, esimerkiksi valtiot ja kunnat. Monesti kysymyksessä on jonkinlainen suorite ja sen velvollisuuden laiminlyönti, esimerkiksi maksamaton velka, vahingonkorvaus tai muu epäselvä oikeudellinen saatava. (Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen - 2. Prosessin pääajit ja tehtävät – Prosessin pääajit – Siviiliprosessi.)

Dispositiivisissa riita-asioissa, joilla tarkoitetaan asioita, joissa sovinto on sallittu, asianosaiset määräävät asioiden laajuudesta sekä saavat määrätä vapaasti sovinnon sisällöstä, joihin he haluavat tuomioistuimessa vedota. Prosessissa asianosaisilla on sopimusvapaus, ja jo ennen oikeudenkäyntiä, sen aikana tai sen jälkeen, asianosaisilla on oikeus sovintoon. (Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen - 2. Prosessin pääajit ja tehtävät – Prosessin pääajit – Siviiliprosessi.)

Sovinto vahvistetaan tuomioistuimessa, paitsi silloin, jos se on lain vastainen tai selvästi kohtuuton tai jos se loukkaa sivullisen oikeutta, tulee tuomioistuimen pidättäytyä vahvistamasta sovintoa. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734, 20 luku 3 §.)

3.2 Siviiliprosessin prosessinedellytyksistä

Prosessinedellytykset koskevat oikeudenkäynnin perusasioita, tuomioistuimen, asianosaisten, jutun vireillepanoa ja itse asiaa. Siviiliprosessin prosessinedellytysten eli oikeudenkäynnin edellytysten täyttymiselle pidetään sitä, että tutkittava asia on oikeussäännösten ja -lähteiden mukaan ratkaistavissa oleva asia. Prosessin edellytysten tulee olla kunnossa niin tuomioistuimen kuin asianosaisten suhteen. Ehdottomiin prosessinedellytyksiin ja tuomioistuimen prosessinedellytyksiin kuuluu tuomioistuimen toimiminen laillisessa kokoonpanossa oikean määrän esteettömiä jäseniä omaavana ja se, että se on toimivaltainen käsittelemään asiaa. Tuomioistuimen on viran puolesta tehtävä oma-aloitteista tutkintaa ehdottomien prosessinedellytysten osalta jotta edellytykset täyttyvät. Jos edellytykset eivät täyty, on kanne hylättävä, jätettävä tutkimatta tai siirrettävä oikeaan foorumiin. (Virolainen 2000, IV

Oikeudenkäynnin kohde - 1. Kanne ja vastine siviiliprosessissa – Vastaajan vastaus - Prosessiväite; Lampen 2017, 5.)

Tuomioistuimen on myös tutkittava prosesinedellytykset asianosaisten kohdalla. Asianosaisilta vaaditaan oikeustoimikelpoisuutta, joka tarkoittaa sitä, että asianosainen itse käyttää puhevaltaa asiassaan, eli asiaosaisella on oltava asiavaltuus. Asianosaisen on oltava täysi-ikäinen. Vajaavaltaisen, esimerkiksi alaikäisen kohdalla puhevaltaa käyttäisi oikeudenkäyntikelpoinen huoltaja tai edunvalvoja. (Oikeudenkäymiskaari 12 luku 1 §; Virolainen 2000, IV Oikeudenkäynnin kohde - 1. Kanne ja vastine siviiliprosessissa – Vastaajan vastaus - Prosessiväite; Lampen 2017, 5.)

Kanne laitetaan vireille kantajan toimesta kirjallisella haastehakemuksella ja se on samalla pyyntö tuomioistuimelle saada tietynlainen tuomio ja yleensä summaarisessa menettelyssä kanteen syynä on yksityisoikeudellinen vaatimus vastapuolta vastaan. Vaatimukset kanteessa on yksilöitävä jo haastehakemuksessa. Tuomioistuin ei tutki kanteen ulkopuolelle kuuluvia asioita. Kanteen saapumisen jälkeen kanne annetaan tiedoksi vastaajalle.

Kanne muodostuu kahdesta perusosasta, vaatimuksesta ja perusteesta. Kanteesta on selvästi todettavissa yksilöity vaatimus sekä mitkä ovat ne seikat mihin vaatimus perustuu. Tuomioistuin ei voi ottaa tutkittavakseen kannetta, joka on vireillä saman aikaisesti muualla eikä sama kanne saa olla lainvoimaisesti ratkaistu. Aiemman tuomion oikeusvoimavaikutus estää asian uudelleen käsittelyn. Lainvoimainen ratkaisu on myös tuomioistuimen vahvistettu sovinto. (Virolainen 2000, IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa - 1. Siviilijutun käsittely – Valmistelu – Valmistelun kulku; Lampen 2017, 6.)

3.3 Prosessiperiaatteista

3.3.1 Dispositiivinen periaate eli määräämisperiaate

Määräämisperiaate on asianosaisten ja tuomioistuimen keskinäistä työnjakoa koskeva rooliperiaate. Asianosaisilla on tuomioistuimeen verrattuna määräysvalta eikä tuomioistuimella on velvollisuutta toimia oma-aloitteisesti viran puolesta. Dispositiivisen periaatteen mukaan asianosaiset voivat itse päättää ryhtyvänsä tai olla ryhtymättä prosessitoimiin ja tuomioistuin asianosaisen tahdosta toimii sen mukaan. (Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen – 4. Periaatteet prosessioikeudessa – Rooliperiaatteet – Rooliperiaatteiden sisältö siviiliprosessissa.)

3.3.2 Väittämis- ja todistustaakka

Todistelussa on käytetty kahta erilaista taakkaa, väittämistaakka ja todistustaakka. Väittämistaakka on dispositiivisten riita-asioiden kulmakivi. Tuomioistuin ei saa tuomita enempää kuin mitä asianosainen on vaatinut eikä tuomiota saa perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vaatimuksissaan vedonnut. (Oikeudenkäymiskaari 24 luku 3 §; Lampen 2017, 10). Väittämistaakka näyttäytyy dispositiivissa riita-asioissa määräämisperiaatteen parina. Edellä jo mainitun määräämisperiaatteen mukaan tuomioistuimen tulee noudattaa sääntöä, että tuomioistuin ei voi tutkinnassaan ja asiaa ratkaistessaan mennä kanteessa esitettyjen vaatimusten ulkopuolelle. Asianosaiset määräävät siten tosiseikkojen osalta tuomioistuimen tutkimisvallan rajat. Väittämistaakka koskee ainoastaan oikeustositseikkoja eli välittömästi relevanteja vaatimuksen perusteita, jotka vaikuttavat ratkaisuun, ei todistositseikkoja, joita tuomioistuin viran puolesta voi ottaa huomioon myös omasta aloitteestaan. Oikeustositseikan juridista luonnehdintaa eli lainsoveltamista tai lainsoveltamiskysymystä väittämistaakka ei myöskään koske. Lainsoveltamiskysymyksen arviointi kuuluu viran puolesta tuomioistuimelle jura novit curia- periaatteen mukaan tarkoittaen sitä, että tuomioistuin tulee tuntea laki ja viran puolesta tietää, mitä laki asiasta sanoo.

Väittämistaakka rasittaa asian kantajaa, sillä kantajan on vedottava seikkoihin, joista kanneperuste muodostuu. Faktaperusteisiin vedoten kantajalla on väittämistaakka eikä

tuomioistuin tutki oikeustositseikkoja, joihin kantaja ei ole vedonnut. Vastaajan väittämistaakkana on vastatositseikat, joiden avulla vastaaja pyrkii kumoamaan kantajan perusteena esittämät oikeustositseikkojen merkitykset. Väittämistaakka varmistaa myös vastapuolen kuulemista, eli kontradiktorisuutta. (Linna 2012, 78-80; Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen – 4. Periaatteet prosessioikeudessa – Rooliperiaatteet – Rooliperiaatteiden sisältö siviiliprosessissa.)

Todistustaakka taas tarkoittaa sitä, jossa asianosaisten tulee näyttää toteen ne seikat, jotka tukevat kannetta. Mikäli kyseisen seikan näyttäminen toteen ei tapahdu, asianosainen kärsii tästä seuraukset. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 2 § 1 mom. mukaan lähtökohta on se, että asianosaisen tulee näyttää ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa tai vastustamisensa perustuu. (Virolainen 2000, V Todistelu – 3. Näytön arviointi – Todistustaakka; Lampen 2017, 10.)

3.3.3 Kuulemisperiaate eli kontradiktorisuus

Yhdestä tärkeästä perustuslain säännöksestä selviää, että oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin yksi pääsääntö on kontradiktorinen periaate eli kuulemisperiaate. Sillä tarkoitetaan sitä, että asiaa ei saa ratkaista ennen kuin asianosaisia on kuultu ja heille on varattu tilaisuus lausua oma kantansa ja vastata suullisesti ja kirjallisesti vastapuolen vaatimuksiin ja väitteisiin. Tuomioistuin viran puolesta huolehtii siitä, että kuulemisperiaate tulee toteutumaan. Oikeudenkäyntiprosessi elää koko ajan ja sen suunta muuttuu sen mukaan mitä asianosaiset tuovat käsittelyn aikana esille, joten kuulemisperiaatteen tarkoitus on saada aikaan diskurssi, toiselta nimeltään keskustelutilanne asianosaisten ja tuomioistuimen välille. Kuulemisperiaatetta käyttämällä saadaan asia perusteellisesti selvitettyä, kun osapuolet vuorotellen vastaavat ja antavat prosessin etenemiselle palautetta. Kontradiktorisuudella varmistetaan oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus sekä asianosaisten tasa-arvoisuus. Summaarisessa prosessissa kuulemisperiaate ei toteudu niin selvästi kuin esimerkiksi aidosti riitaisissa asioissa, koska summaarisessa menettelyssä lähtökotaisesti vastaaja on passiivinen. Käräjäoikeus silti pyrkii huolehtimaan siitä, että asia tulee asianmukaisesti käsiteltyä. (Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen - 4. Periaatteet prosessioikeudessa – Asianosaisen kuulemisperiaate.)

3.4 Tutkiminen viran puolesta

Tuomioistuimen tulisi tutkia hakemus alustavasti, onko vaatimus perusteltu ja muun muassa hylätä vaatimukset ja hakemukset, jotka ovat selvästi perusteettomia ja joita ei voida ottaa tutkittavaksi. Tuomarin ei tarvitse olla tutkintaa suorittava taho, vaan sen voi suorittaa myös muu henkilö. Viran puolesta tulee tutkia viipymättä täytyvätkö hakemuksella ilmoitettujen tietojen perusteella asetuksen (EY 1896/2006) edellytykset eli täytyykö asiassa asetuksen 8 artiklassa säädetyt edellytykset, onko velkojan vaatimus perusteltu ja onko asialla tietty valtion rajat ylittävä luonne. Käräjäoikeus tutkii omasta aloitteestaan kanteen oikeudellisen hyväksyttävyyden. Mikäli hakemus on selvästi perusteeton vaatimusten kannalta, tulee hakemus hylätä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta, 12.12.2006, (EY) N:o 1896/2006, EUVL L 399, 30.12.2006.)

Edellä mainittua eurooppalaista maksamismääräysmenettelyä sovelletaan kaikissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ja valtion rajat ylittävällä asialla tarkoitetaan asiaa, joissa vähintään yksi asianosainen asustaa muussa EU-maassa kuin siinä, missä maksamismääräystä koskeva hakemus on laadittu.

Asetuksella aikaan saadaan eurooppalainen maksamismääräysmenettely, jotka koskevat riidattomia saatavia. Asetus tehostaa menettelyä, nopeuttaa riidattomiin asioihin liittyviä oikeudenkäyntejä valtion rajat ylittävissä asioissa ja pienentää asianosaisille kohdistuvia oikeudenkäyntikuluja tilanteissa, joissa on osallisena useampi EU-maa. Asetus myös tekee mahdolliseksi eurooppalaisten maksamismääräysten vapaan liikkuvuuden jotka on laitettu täytäntöön ja tunnustettu kaikissa EU-maissa. Asetusta sovelletaan kaikkii EU-maihin paitsi Tanskaan. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta, 12.12.2006, (EY) N:o 1896/2006, EUVL L 399, 30.12.2006.)

Tuomioistuimen virallistutkinta on laajentunut koskien kuluttajasaatavien perintää. Tuomioistuimilla on nykyään velvollisuus tutkia viran puolesta kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annettuun neuvoston direktiiviin (93/13/ETY) perustuva vaatimus ja sen kohtuuttomuus ja syntymenettely. Mikäli kohtuuttomuus on todellinen, kanne hylätään kohtuuttomilta osin tuomiolla. (Neuvoston direktiivi

kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 93/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993; Virolainen 2000, IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa - 1. Siviilijutun käsittely – Valmistelu – Valmistelun kulku – Haastehakemuksen käsittely.)

Oikeudenkäymiskaaren (OK 4/1734) mukaan tuomioistuimen tulee valvoa, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi eikä asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta. Jos asianosaisen esitys havaitaan epäselväksi tai epätäydelliseksi, tuomioistuimen on tehtävä asianosaiselle asian selvittämistä varten tarpeelliset kysymykset. (Oikeudenkäymiskaari 6 luku 2 a §; Lampen 2017, 14.)

4 VELKOMUSASIAKAS SUMMAARISESSA MENETTELYSSÄ

4.1 Mikä on summaarinen menettely?

Kuten alussa on jo todettu, summaarisella menettelyllä tarkoitetaan suppeatutkintaista prosessia, jota käytetään lähinnä riidattomien saatavien perinnästä tai muuten selvien rahavelkomuksien ratkaisuisissa. Kun puhutaan perintäprosesseista, niissä tutkinta on normaalia oikeudenkäyntiä suppeampaa ja nopeampaa. Suppealla haastehakemuksella vireille saapuvat velkomusasiat ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla, jos vastaaja ei vastaa tai vetoaa vain perusteeseen, jolla ei ole merkitystä asian ratkaisemiselle, eikä kannetta tutkita enemmälti. Jos summaarinen asia käsittelyn alussa todetaankin riitaiseksi asiaksi, se käsitellään normaalissa riita-asian käsittelyssä. (Virolainen 2000, I Johdatus prosessioikeuteen – 2. Prosessin pääajit ja tehtävät – Prosessin pääajit – Siviiliprosessi – Summaarinen prosessi.)

4.2 Asian vireilletulo ja käsittely

Oikeudenkäymiskaaren (OK 4/1734) 5 luvun 1§:ssä säädetään riita-asian vireilletulosta, ja se laitetaan vireille käräjäoikeuden kansliaan kirjallisella haastehakemuksella. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 1 §). Suppeaa haastehakemusta eli summaarista haastehakemusta tuomioistuimissa ei tutki yhtä laajasti kuin se tutkisi

haastehakemuksen normaalissa riita-asiassa. Summaarisena asiana ei tutkita asioita, jotka ovat suoraan lain nojalla ulosottokelpoisia, esimerkiksi verot ja julkiset maksut. Haastehakemuksen saapumisen jälkeen asia kirjautuu vireillä olevaksi. Jos asia koskee tietyn määräästä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista tai häätöä, kantajan on ilmoitettava, ettei asia ole hänen käsityksensä mukaan riitainen, jolloin asia voidaan käsitellä summaarisena riita-asiana. Uuteen 1.9.2019 voimaan tulleeseen korkokattosäätelyyn liittyen Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ään on lisätty uusi 2 momentti 1.9.2019 lukien. Momenttia sovelletaan sen voimaantulon jälkeen vireille tuleviin asioihin. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 3 § 2 mom.)

Oikeudenkäymiskaaren (OK 4/1734) 5 luvun 3 § 2 mom. mukaan, jos saaminen perustuu kuluttajansuojalain (KSL 38/1978) 7 tai 7a luvussa tarkoitettuun kuluttajaluottosopimukseen, on haastehakemuksessa ilmoitettava myös se, onko luotto tehty kuluttajansuojalain 7 luvun edellyttävällä tavalla. Haastehakemuksessa saamisen on oltava yksilöity euroina tai muuna valuuttana, ilmoitettava peruste saatavalle ja seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. (Virolainen 2000, IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa - 1. Siviilijutun käsittely – Valmistelu; Lampen 2017, 32; Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 2-3.)

Oikeushenkilön, elinkeinonharjoittajan, ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön sekä oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan on toimitettava summaarisen riita-asian haastehakemus käräjäoikeuteen sähköisesti tietojärjestelmäyhteyden tai asiointiliittymän välityksellä. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 3 a §). Hallituksen esityksen (HE 190/2017) mukaan jos sähköiseen asiointiin veloitettu taho toimittaa summaarisen hakemuksen paperisena tai muuna liitetiedostona, haastehakemus jätetään tutkimatta, lukuun ottamatta poikkeustapauksia esimerkiksi häätöhaaste, johon ei liity saatavan perintää. Menettelytapa 1.9.2019 jälkeen Pirkanmaan käräjäoikeudessa: mikäli sihteeri havaitsee, että kantaja, jolla olisi oikeus toimittaa hakemus sähköisenä, mutta hakemus saapuu paperisena, sihteeri ottaa yhteyttä kantajaan ja pyytää peruuttamaan hakemuksen, jolloin asia jää sillensä. Jos kantaja ei peruuta kannetta, asia siirretään notaarille, joka tekee tarvittaessa tutkimattajättämispäätöksen Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3a § perusteella. Käräjäoikeuteen saa toimittaa S-asian, eli paperisen hakemuksen vain yksityishenkilö omassa asiassa postitse tai sähköpostitse. Sähköistä

tietojärjestelmäyhteyttä (Santra) käyttävät pääasiassa suuret velkojat eli perintätoimistot, jotka ovat saaneet siihen luvan Oikeusrekisterikeskukselta. Yksityishenkilöt, yritykset ja yhteisöt omissa asioissaan voivat asian laittaa vireille käyttämällä internet-pohjaista sähköistä asiointiliittymää, jolloin asia kirjautuu käräjäoikeuden järjestelmään (Tuomas) saaden heti diaarinumeron. (HE 190/2017, 2; Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 6-10.)

Haastehakemuksen saavuttua käräjäoikeuteen tuomioistuimen on tarkastettava, että haastehakemus on sisällöltään asetettujen säännösten mukainen. Jos haastehakemuksesta selviää, että se on puutteellinen, kantajalle ilmoitetaan millä tavoin puutteellisuus ilmenee ja että kanne voidaan myös jättää tutkimatta tai hylätä ja kantajaa kehoitetaan korjaamaan puute asettamalla määräaika korjaamiselle jotta asian käsittelyä voidaan jatkaa. (Virolainen 2000, IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa - 1. Siviilijutun käsittely – Valmistelun kulku – Haastehakemuksen käsittely.)

4.3 Kanteen hylkääminen perusteettomana

Jos kantajan vaatimukset on kohdistunut muihin vaatimuksiin kuin esimerkiksi liittännäisvaatimuksiin, ei hylätyksi tule itse kanne, vaan ainoastaan vaatimukset hylätään niiltä osin kuin ne ovat perusteettomia. Jos koko kanne katsotaan selvästi perusteettomaksi, on se jo haasteen saapuessa hylättävä tuomiolla. Tuomioistuin ei tutki sen enemmälti, mikäli huomaa että tällainen tilanne on käsillä, jolloin kanne hylätään tuomiolla haastetta antamatta vastaajalle. Näin ollen ei ole järkevää haastaa vastaajaa vastaamaan, vaan järkevintä on hylätä kanne heti, jolloin jokainen säästyy tarpeettomilta kustannuksilta ja turhalta vaivannäöltä.

Vaikka oikeudenkäymiskaassa (OK 4/1734) säädetään siitä, että tuomioistuimen on hylättävä kanne tuomiolla perusteettomana, on tätä säännöstä silti katsottava skeptisesti ja antaa hylätty tuomio vain todella selvissä tapauksissa. (Virolainen 2000, IX Oikeudenkäynti käräjäoikeudessa – 1. Siviilijutun käsittely – Valmistelu – Valmistelun kulku – Haastehakemuksen käsittely; Lampen 2017, 34.)

Tosiseikat joihin kantaja haasteessa on vedonnut, voivat myös olla notorisesti vääriä. Kantaja on voinut jopa vaatia maksettavaksi sellaisia saatavia, joille ei Suomen oikeusjärjestys anna oikeussuojaa, esimerkiksi kiinteistön mustaa kauppahintaa. Vaikka vastaaja saisi asian tiedoksi ja myöntäisikin kanteen oikeaksi, tulee selvästi perusteeton vaatimus hylätä hyvän tavan vastaisina. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 35.)

4.4 Lainsäädäntökehitys ja nykytila

Ennen 1.6.2013 tehtyihin sopimuksiin sovelletaan vanhaa lakia, jolloin kuluttajasaatavan luottoajan koron määrään ei ollut erityisiä rajoituksia.

1.6.2013 voimaan tullessa kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä on säädetty korkokatosta kuluttajasaataville. Sen mukaan, jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2000 euroa, luottosopimuksen mukainen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Tämä ei koske hyödykesidonnaisia luottoja, paitsi silloin, jos kuluttajalla on oikeus nostaa rahavaroja. (HE 78/2012, 7 luku 17 a §.)

Uudessa 1.9.2019 voimaan tullessa (KSL 38/1978) 7 luvun 17 a §:ssä kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 20:tä prosenttia suuremmaksi. Sen mukaan luottokustannuksille on säädetty enimmäismäärät. Jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta. Mitä toisessa momentissa säädetään, muiden luottokustannusten enimmäismäärät saavat olla 5 euroa, edellyttäen, että luottoaika on yli 30 päivää eikä kustannukset saa ylittää 150 euroa vuodessa. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7 luku 17a §.)

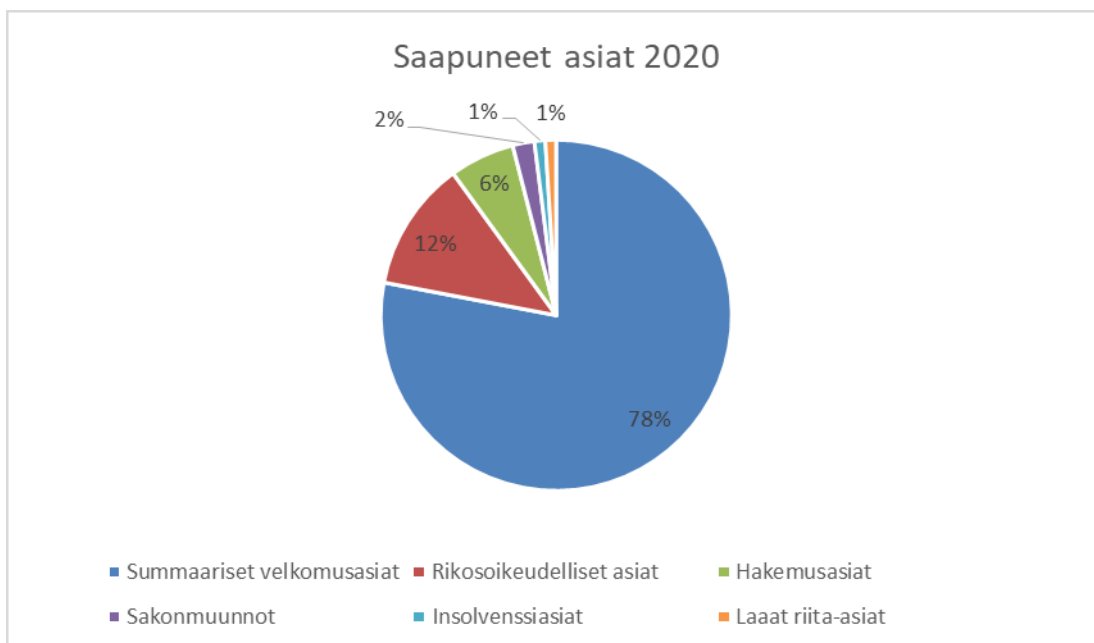
Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä tässä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 17a § 4 mom). Hallituksen esityksen (230/2018) mukaan

kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n 4 momentti merkitsee sitä, että jos tuomioistuimessa ilmeni, että korkokatoksi sovittu luoton korko on ylittänyt tai muiden luottokustannusten määrä on sovittu sallittua suuremmaksi, tuomioistuimen tulisi hylätä korkoa ja muita luottokustannuksia koskevat vaatimukset kokonaisuudessaan silloinkin, kun kantajan vaatimukset eivät ylittäisi säädettyjä rajoja. Mikäli kuluttaja olisi sääntelyn rikkomistilanteissa jo maksanut luotosta korko- tai muita luottokustannuksia, tällä olisi oikeus vaatia luotonantajaa tai luotonvälittäjää palauttamaan ne.

Esityksen mukaan säännös ei kuitenkaan vaikuta velallisen velvollisuuteen maksaa takaisin luottosopimuksen mukaista luoton pääomaa, vaan viivästyskoron määrään korkokaton rikkomisella olisi heijastusvaikutuksia silloin, jos luotolle on vaadittu maksettavaksi viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 2 momentin mukaan. (HE 230/2018, s.31.)

4.5 Velkomusasioiden määrät

Pirkanmaan käräjäoikeuteen oli saapunut vuonna 2020 48 786 kpl summaarisessa menettelyssä käsiteltävää asiaa, kun taas edellisenä vuonna 2019 niitä oli 43 236 kpl. Summaaristen velkomusasioiden määrät ovat nousseet vuosi vuodelta suuremmiksi. Kasvu johtui Satakunnan käräjäoikeuden summaaristen asioiden siirtymisestä 1.9.2019 lähtien Pirkanmaan käräjäoikeuteen. Valtaosan vuoden 2020 asioista, eli 46 457 kpl summaarisista asioista oli ratkaissut toimistohenkilökunta. Loput näistä ovat siirtyneitä juttuja notaarille tai tuomarille ratkaistavaksi. Saapuneista koko 2020 vuoden asioista summaariset velkomusasiat olivat 78 %.



Kaavio 1. Pirkanmaan kärjäoikeus, vuosikertomus 2020.

Pirkanmaan kärjäoikeudessa summaarisella osastolla 2. työskentelee 16 kärjäsihteeriä. Saapuneita summaarisia haastehakemuksia per käsittelijä jaetaan 30 kpl päivässä. Summaaristen asioiden käsittelyaika vuonna 2020 oli 2,5 kk. Tavoitteeksi vuodelle 2020 oli sovittu oikeusministeriön kanssa 2,0 kk.



Kaavio 2. Pirkanmaan kärjäoikeus, vuosikertomus 2020.

5 SUMMAARISEN MENETTELYN OMA-ALOITTEINEN TUTKIMISVALTA- JA VELVOLLISUUS

Edellä olen kuvannut summaarista prosessia sekä eräitä keskeisiä oikeusperiaatteita. Tässä kappaleessa kerron summaarisen menettelyn perusteista sekä poikkeavuuksista jotka perustuvat väittämistaakkaan. Kohdistan huomion pääosin kulutusluottoihin, joiden sääntelyä ohjaa kuluttajaa suojaava lainsäädäntö ja sopimusehtodirektiivi.

5.1 Heikomman sopijaosapuolen suojaamisen periaatteista

Yksi sopimusoikeuden periaatteista on heikomman osapuolen suojaaminen. On olemassa tilanteita, joissa osapuolten asema eroaa toisistaan, jolloin toista osapuolta suojataan heikomman suoja koskevalla periaatteella. Tyypillinen tilanne on se, että osapuolet ovat epätasavertaisia. Heikommaksi osapuoleksi voidaan katsoa kuluttaja, vakuutusnottaja, työntekijän asema suhteessa työnantajaan sekä vuokralaisen asema suhteessa vuokranantajaan. Edellä mainittuja käsitteitä voidaan pyrkiä turvaamaan pakottavalla lainsäädännöllä, jotka asettavat vahvemmalle osapuolelle velvollisuuksia. Yksi näistä velvollisuuksista on tiedonantovelvollisuus. (Saarnilehto 2018, 23; Lampen 2017, 47). Summaarisessa menettelyssä tiedonantovelvollisuus näkyy esimerkiksi kuluttajansuojalain (KSL 38/1978) 7 luvun ja 7 a luvun säännöksistä. Lisäksi kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:ssä kielletään antamasta markkinoinnissa tai asiakassuhteissa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, lain 7 luvun 8 §:ssä taas säädetään kuluttajaluoton mainonnassa annettavista tiedoista. Lain 7a luvun 4 §:ssä on säädetty yleisestä tiedonantovelvollisuudesta koskien luotonantajan tarjoamia luottoja sekä 5§:ssä ja 6§:ssä säädetään asuntoluoton mainonnasta ja asuntoluoton tekemistä koskevista tiedoista. Niistä poikkeaminen edellyttää erikseen sopimista. (Kuluttajansuojalaki 2 luku 6 §, 7 luku 8 §, 7a luku 4 -6 §; Lampen 2017, 48.)

Lainsäädännön vastaiset sopimusehdot ovat mitättömiä. Sopimusehdot tulee ottaa viran puolesta huomioon vähimmäisoikeuksien turvaamiseksi. Tuomioistuimen ja kuluttajariitalautakunnan on otettava viran puolesta huomioon esimerkiksi kuluttajansuojalain vastainen sopimusten vakioehtojen kohtuuttomuus. (KKO 15.9.2015 T 1657.)

5.2 Tutkimisvalta poissaolevan vastaajan osalta

Vastaaja, jota on kehotettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu, on passiivinen eikä ole antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai ei ole esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen, asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla. Yksipuolinen tuomio saadaan tämän pykälän nojalla antaa, vaikka kantaja ei ole vaatinut sitä. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 13 §).

Kun vastaaja on passiivinen, tulevat harkintaan ne edellytykset, miten tuomioistuin voi tehdä virallistutkintaa. Peruslähtökohtana voidaan pitää sitä, että asianosainen, joka on passiivisena oikeudenkäynnissä, myöntää kanteen oikeaksi. Yksipuolinen tuomio voidaan siis antaa oikeudenkäynnissä silloin kun vastaaja ei vastaa haasteeseen. Mikäli vastaaja ei vastaa hänelle annettuun haasteeseen, asian valmistelua ei tarvitse jatkaa. Passiivisuudella tarkoitetaan prosessitoimien laiminlyöntiä, esimerkiksi vastaaja on jäänyt pois valmistelustunnosta tai vastaaja on antanut vastauksen, jolla ei ole asiassa merkitystä. Yksipuolinen tuomio voidaan antaa myös siinä tapauksessa, että dispositiivinen asia on riitainen tai riitautunut ja asian valmistelua on jatkettu ja vastaaja on jäänyt pois valmistelustunnosta tai ei ole vastannut hänelle esitettyyn kysymykseen (ei ole antanut kirjallista vastausta), vastaajaa vastaan annetaan yksipuolinen tuomio, jos kantaja sitä vaatii. (Linna 2012, 58-60). Vastaajalle on ilmoitettava uhat passiivisuudesta sekä poissaolosta istunnosta ja ilmoitettava mitä siitä seuraa, jos laiminlyö vastauksen antamisen määräpäiviä tai jää tulematta istuntoon. (Oikeudenkäymiskaari 5 luku 11 §.)

Pirkanmaan kärjäoikeudessa vastaajan passiivisuus merkitsee sitä, että asia ratkaistaan määräaikojen jälkeen yksipuolisella tuomiolla. Jos vastaaja ei vastaa mitään määräajassa kantajan kanteeseen tai hänen vastauksensa on sisällöltään sellainen, että hän ei esitä perustetta kanteen vastustamiselle, kärjäoikeus hyväksyy kantajan vaatimukset haastehakemuksen perusteella ja ratkaisee asian kunhan se on perusteellinen. Yksipuoliseen tuomioon vastaaja voi hakea aina takaisinsaantia, jolloin

tuomion täytäntöönpano keskeytyy. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 58.)

5.3 Tutkimisvelvollisuus liitännäisvaatimusten osalta

Tuomioistuimen on viran puolesta arvioitava kuluttajaa koskevien vakioehtojen kohtuullisuus kantajan vaatimien liitännäiskulujen, eli perintä-, oikeudenkäynti- ja korkokulujen osalta. Edellä mainitut vaatimukset, eli perintä-, oikeudenkäynti- ja korkokulut kuuluvat lähes aina summaariseen haastehakemukseen ja niiden tutkiminen on yksi keskeinen asia hakemuksen saapuessa käräjäoikeuteen. Tutkintaa suoritetaan päivittäin summaaristen haastehakemusten osalta, että vaaditut liitännäisvaatimukset eivät ylitä valtioneuvoston asetuksen mukaisia taulukkotaksoja. Jos ennen haasteen antamista havaitaan, että vaatimukset ylittävät lain pakottavien säännösten enimmäismäärät, tuomioistuimen on pyydettävä kantajaa täydentämään haastehakemusta joko haastehakemuksen täydennyskehotuksella tai lausumapyynnöllä notaarin toimesta. Pirkanmaan käräjäoikeudessa kansliahenkilökunta yleensä täydennyttää haastehakemusta puhelimitse tai sähköpostitse kantajalta. Jos kantaja ei muuta vaatimuksiaan, ne on lain enimmäismäärät ylittävältä osin hylättävä jolloin asia siirretään notaarille tutkittavaksi. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 72-78.)

5.3.1 Vaadittujen oikeudenkäynti- ja perintäkulujen määrät

Oikeudenkäymiskaarissa (OK 4/1734) 21 luvun 8 c §:ssä säädetään oikeudenkäyntikuluista summaarisissa asioissa. Velkomusta tai häätöä koskevassa asiassa, joka ratkaistaan 5 luvun 13 tai 14 §:n nojalla valmistelua jatkamatta yksipuolisella tuomiolla, tuomioistuimen tulee viran puolesta arvioida vastapuolen maksettavaksi tuomittavien oikeudenkäyntikulujen määrä ottaen huomioon haastehakemuksen edellyttämä tarpeellisen työn määrä, saatavan suuruus ja välttämättömät kulut. (Oikeudenkäymiskaari 21 luku 8 c §: Lampen 2017, 51.)

Oikeusministeriö on antanut asetuksen (1311/2001) vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Asetuksen 3 §:n mukaan vastaajan maksettavaksi vaaditut

oikeudenkäyntikulut tuomitaan vaatimuksen mukaisesti, kuitenkin korkeintaan perustaksan tai korkean taksan määräisenä velan pääoman määrästä riippuen. 1.9.2012 alkaen taksa määräytyy asetuksen (1311/2001) mukaisesti:

Taulukko 1. Vaadittavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärät Oikeusministeriön asetuksesta 2011. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 77.)

	Velan pääoma alle 300 euroa	Velan pääoma vähintään 300 euroa mutta enintään 100 euroa	Velan pääoma yli 1000 euroa tai häätö
Perustaksa	50 euroa	80 euroa	110 euroa
Korkea taksa	80 euroa	120 euroa	160 euroa

Taksoihin lisätään vaadittaessa kantajalta perittävä oikeudenkäyntimaksu tuomioistuinmaksulain 2 §:n mukaisesti, jolloin oikeudenkäyntimaksu on:

- 65 euroa yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia, jota koskevat tiedot on toimitettu suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään (e ja w asiat).
- 86 euroa muussa yksipuolisella tuomiolla tai myöntämisen perusteella tuomiolla ratkaistu tai sillensä jäänyt oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu riita-asia (s-asia).
- 260 euroa vastaajan riitauttama oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu asia. Tuomioistuinmaksulaki tuli voimaan 1.1.2016 mutta oikeudenkäyntimaksun suuruus on sitemmin muuttunut 1.1.2019 alkaen, esimerkiksi riitautuneen summaarisen maksu joka aiemmin oli 250 euroa. Jos oikeudenkäyntikulujen korvausta ei ole vaadittu, ei niitä tuomita maksettavaksi. (Tuomioistuinmaksulaki 1455/2015, 2 §.)

Taksojen mukaisia tai niitä alempia vaadittuja oikeudenkäyntikuluvaatimuksia ei tarvitse eritellä eikä perustella mutta mikäli kantaja vaatii oikeudenkäyntikulujen korvausta korkean taksan mukaisena, vaatimuksissa on ilmoitettava peruste, jolla asia voidaan katsoa tavanomaista vaativammaksi. Mikäli kantaja vaatii taulukon mukaisia taksoja suuremaa korvausta oikeudenkäyntikuluista, vaatimuksissa on eriteltävä niiden määrä ja perusteet. Kantajaa kehoitetaan täydennyttämään haastehakemusta

esimerkiksi tilanteissa, joissa kantaja vaatii oikeudenkäyntikulujen korvausta mutta ei ilmoita niiden määrää. (Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa 1311/2001, 7 §; Lampen 2017, 53).

Dispositiivisen periaatteen mukaisesti kantajan vaatima- ja vastaajan myöntämä määrä asettavat rajat tuomittaville korvauksille. Tuomioistuimella on kuitenkin mahdollisuus oikeudenkäyntikulujen kohtuullistamiselle tai alentamiselle. (Oikeudenkäymiskaari 21 luku 8 §.)

Taulukko 2. Perintäkulujen enimmäismäärät ovat 16.3.2013 lähtien saatavien perinnästä annetun lain (laki 513/1999) mukaiset. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 74.)

	Pääoma enintään 100 euroa	Pääoma yli 100 euroa mutta enintään 1000 euroa	Pääoma yli 1000 euroa
Kirjallinen maksu- muistutus	5 euroa	5 euroa	5 euroa
Kirjallinen maksu- vaatimus	14 euroa	24 euroa	50 euroa
Samaa saatavaa koskeva uusi maksuvaatimus	7 euroa	12 euroa	25 euroa
Kirjallinen maksu- suunnitelma	20 euroa (aina jos enintään 4 maksuerää)	30 euroa (vain jos yli 4 maksuerää)	50 euroa (vain jos yli 4 maksuerää)
Maksuajan pidennys velallisen pyynnöstä	5 euroa	5 euroa	5 euroa
Kokonaiskulut enintään	60 euroa	120 euroa	210 euroa

Uudet enimmäismäärät ovat realisoituneet heti lain voimaantulosta 16.3.2013 alkaen. Käräjäoikeudessa varmistetaan, ettei vaaditut perintä- ja oikeudenkäyntikulut ylitä niille asetettujen taksojen enimmäismääriä. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 74.)

Saatavien perinnästä annettua lakia sovelletaan vain kanteisiin, jossa kantajana on ammattimaista perintää harjoittava elinkeinonharjoittaja ja vastaajana on yksityishenkilö. Perintälakia ei sovelleta, jos sekä kantaja että vastaaja ovat yksityishenkilöitä tai jos sekä kantaja että vastaaja ovat elinkeinonharjoittajia. Perintäkulujen periminen perustuu perintälakiin. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 75.)

Korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan (KKO 23.10.2015 T 1944) todennut, että tuomioistuimen tutkimisvaltaa ja -velvollisuutta on tässä tapauksessa arvioitava oikeudenkäymiskaaren säännösten perusteella perintälain pakottavat säännökset huomioon ottaen.

Samana kuluttajasaatavan perinnässä velalliselta saa vaatia perintäkuluja enintään kahdesta 5 §:ssä tarkoitetusta maksuvaatimuksesta ja enintään yhdestä 10 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetusta maksusuunnitelmasta. Velalliselta saa kuitenkin vaatia perintäkuluja enintään kahdesta maksusuunnitelmasta, jos perittävä saatava ei ole suoraan ulosottokelpoinen ja sen pääoma on yli 100 euroa. (Laki saatavien perinnästä 513/1999, 10 c § 1 mom.; Lampen 2017, 54.)

Velalliselta saa vaatia perintäkuluja useammista maksuvaatimuksista ja maksusuunnitelmista kuin mitä edellisessä momentissa säädetään, jos useampiin perintätoimiin on ollut erityistä aihetta eikä toteutettuja perintätoimia voida pitää suhteettomina ottaen huomioon erityisesti saatavan pääoma. Velalliselle on tällöin esitettävä erittely toteutetuista perintätoimista ja samalla ilmoitettava ne syyt, joiden vuoksi toteutettuihin perintätoimiin on ollut erityinen aihe. (Laki saatavien perinnästä 10 c § 2 mom.; Lampen 2017, 54). Edellä mainitun lain 10 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta maksuistutuksesta velalliselta saa vaatia perintäkuluja vain, jos saatavasta on vähintään 14 päivää ennen sen erääntymistä lähetetty velalliselle lasku tai muu erääntymisilmoitus ja erääntymisestä on ennen maksuistutuksen lähettämistä kulunut vähintään 14 päivää. Jos saatava on sopimuksen mukaan maksettava tiettyinä eräpäivinä ilman erillistä ilmoitusta, velalliselta saa vaatia perintäkuluja vain, jos eräpäivästä on ennen maksuistutuksen lähettämistä kulunut vähintään 14 päivää. (Laki saatavien perinnästä 10 b § 1 mom.; Lampen 2017, 55.)

Ammattimaisesti perintätoimintaa harjoittavan on pääsääntöisesti lähetettävä kuluttajasaatavan perinnässä velalliselle maksuvaatimus ennen maksun vaatimista tuomioistuimessa. (Laki saatavien perinnästä, 5 §). Maksuvaatimuksen lähettämistä ei kuitenkaan tutkita Pirkanmaan kärjäoikeudessa viran puolesta. Käytännössä perintäkulujen tarkastelussa menetellään siten, että haastehakemuksen saavuttua tarkastellaan kokonaiskulukattoa. Mikäli vastaaja ei ole vastannut kantajan esittämiin taksojen ylittäviin erittelyihin ja perusteisiin, asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla kantajan vaatimuksien mukaisesti perintäkulujen ollessa hyväksyttävät. (Pirkanmaan kärjäoikeuden summaaristen käsikirja, 76; Lampen 2017, 54.)

5.3.2 Poikkeukset oikeudenkäynti- ja perintäkulujen enimmäismääriin

On myös olemassa poikkeuksia koskien oikeudenkäyntikulujen enimmäismääriä. Oikeudenkäyntikulut voidaan tuomita taulukon mukaisia taksoja korkeampana, mikäli useat korkean taksan edellytykset täyttyvät tai siihen on muu erityisen painava syy. Saatavan suuruutta yksinään ei ole pidettävä erityisen painavana syynä. (Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa 6 §). Tapauskohtaisen harkinnan perusteella, Pirkanmaan kärjäoikeudessa on toimittu siten, että painavana syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kantaja on vieraskielinen jonka johdosta asian hoitaminen on edellyttänyt tavanomaista suuremman työmäärän. (Pirkanmaan kärjäoikeuden summaaristen käsikirja, 78). Yksittäisissä tapauksissa voidaan vastapuolen maksettavaksi tuomita erityisiä kuluja, kuten asian kuuluttamisesta johtuvia kustannuksia. Korvattavaksi vaadittavat kuulutuskustannukset tuomitaan maksettaviksi Virallisen lehden laskun mukaan. (Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa 5 §.)

Perintälaisissa 10 a §:n 3 momentin mukaan velalliselta saa vaatia todelliset perintäkulut, eli poiketa enimmäismääristä, jos perinnästä on sen edellyttämän tavanomaista suuremman työmäärän vuoksi aiheutunut muita kuin perintälain 1 momentissa mainittuja tai siinä säädetty enimmäismäärät ylittäviä kuluja. Velalliselle

on tällöin esitettävä erittely vaadituista perintäkuluista ja niiden perusteista sekä ilmoitettava kulujen määrän olevan muutoin sovellettavia enimmäismääriä suurempi. Enimmäismääriä ei kuitenkaan saa ylittää, jos perittävänä on suoraan ulosottokelpoinen saatava. (Laki saatavien perinnästä 10 a 3 § 3 mom.; Lampen 2017, 54.)

Velallisen on tällöin korvattava perinnästä velkojalle aiheutuvat kohtuulliset kulut. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon saatavan suuruus, suoritettu työmäärä, perintätehtävien tarkoituksenmukainen suoritustapa ja muut seikat. (Laki saatavien perinnästä 10 § 1 mom.)

5.3.3 Viivästyskorkovaatimukset

Korkolaki on pakottavaa oikeutta velallisen eduksi kulutus- ja asuntoluottojen osalta. Korkolain (KL 633/1982) mukaan jos velallisen sitoumus liittyy kuluttajaluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4 tai 5–11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyksen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4 tai 5–11 §:n mukaan lasketun koron. (Korkolaki 633/1982, 2 § 2 mom.; Lampen 2017, 56.)

Voimassa olevan korkolain 4 § 1 mom. mukaan velan maksun viivästyessä velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko.

Jos lakisääteinen viivästyskorko on alempi kuin velalle eräpäivää edeltäneeltä ajalta maksettava korko, viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää. (Korkolaki 4 § 1 ja 2 mom.; Lampen 2017, 56.)

Vaadittavan koron osalta tuomioistuimen tulee olla tietoinen, vastaako henkilö saatavasta elinkeinonharjoittajan vai kuluttajan asemassa. Mikäli korkoa vaaditaan korkolain 4 a §:n perusteella, jolloin velallisen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa, joka on kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi kuin kulloinkin voimassa oleva viitekorko jota sovelletaan kaupallisiin sopimuksiin, Pirkanmaan käräjäoikeus tältä osin harjoittaa itsenäistä tutkintaa. Olettamuksena voidaan pitää, että molemmat osapuolet ovat elinkeinonharjoittajia mutta haastehakemuksessa tulee tällöin myös ilmoittaa vastaajan y-tunnus, sekä yleensä perustelu siitä, että missä asemassa häneltä tätä saatavaa vaaditaan. Jos y-tunnusta ei ole ilmoitettu, tuomioistuin tarkistaa tämän olemassaolon viran puolesta. Jos huomataan, että henkilö ei harjoita elinkeinotoimintaa, suunnataan kantajalle kysely vaaditun korkovaatimuksen osalta ja pyydetään kantajalta täydennystä tällä perusteella, koska jos vastaaja on kuluttaja-asemassa oleva, kaupallisia sopimuksia koskevaa korkolain 4 a §:ää ei tietenkään voi soveltaa silloin. Mahdollista on myös se, että henkilö on jo lopettanut liiketoimintansa. Elinkeinotoiminnan lopettaminen ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö hän vastaisi jälkeinpäin näistä veloista siinä asemassa, jossa ne oli alun perin otettu vastattavaksi. (Korkolaki 4 a §; Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 70; Lampen 2017, 57.)

5.3.4 Luottokorkovaatimukset

1.2.2010 voimaan tulleen korkolain 4 § 2 momentin rajoitussäännöksen mukaan, jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen, viivästyskorkoa on kuitenkin maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää enintään 180 vuorokauden ajan siitä, kun velka on kokonaisuudessaan erääntynyt. Jos velkaa koskeva tuomioistuimen tuomio annetaan ennen mainitun ajanjakson päättymistä, korkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää tuomion antamiseen. Rajoitusta ei sovelleta velkaan, jonka oikeusperuste on syntynyt ennen 1.2.2010. (Korkolaki 4 § 2 mom.; Lampen 2017, 56.)

1.6.2013 voimaan tulleessa Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä säädetään korkokatto kuluttajasaataville. Hallituksen esityksessä (78/2012) on esitetty, jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton korko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Tämän korkokaton piiriin kuuluu myös luottokorttiluotot ja sellaiset muut hyödykesidonnaiset luotot, joita kuluttaja voi käyttää pelkästään tavaroiden ja palveluiden maksamiseen luotonantajan kanssa yhteistoiminnassa toimivissa kaupoissa. Jos kantajan korkovaatimus 1.6.2013 ja sen jälkeen sopimissa alle 2000 euron luotoissa korko on enemmän kuin viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä, kantajaa kehoitetaan selvittämään, milloin luotosta on sovittu ja mikä on ollut sovittu luottoraja, sekä kantajaa pyydetään korjaamaan vaatimustaan. Jos kantaja ei korjaa vaatimuksiaan, asia siirretään notaarille tutkittavaksi. (HE 78/2012, 7 luku 17 a §; Lampen 2017, 57; Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 68.)

1.9.19 voimaan tulleen kuluttajansuojalain 17 a §:n mukaan kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 20:tä prosenttia suuremmaksi. Jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta. Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, muiden luottokustannusten enimmäismäärä voidaan sopia 5 euroksi edellyttäen, että luottoaika on sopimuksen mukaan vähintään 30 päivää. Kuluttajan 2 momentin perusteella maksettavaksi tulevat kustannukset eivät saa ylittää 150:tä euroa vuodessa, eikä luottokustannuksia saa periä kuluttajalta ennakolta pidemmältä kuin vuoden ajalta. Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä tässä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. Mitä 2–4 momentissa säädetään, ei koske luottokustannuksina pidettäviä vakuutusmaksuja, jos vakuutuksen tarkoituksena on luoton vakuuden arvon turvaaminen. Jos kuluttaja maksaa luoton ennaikaisesti takaisin, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 27 ja 28 §:ssä säädetään. Jos luotto eräännytetään, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 35 §:ssä säädetään. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 17 a §.)

Väliaikaisesta korkokatosta säädetiin Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 c§:ssä. Se koski ajalla 1.7.-31.12.2020 tehtyjä kulutusluottosopimuksia.

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2015:60 asettanut tuomioistuimelle velvollisuuden viran puolesta tutkia kuluttajasaatavien sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Vaadittavan koron kontrollointi edellyttää virallistutkintaa, ja jos sopimusehdot todetaan kohtuuttomiksi, kärjäoikeus hylkää korko- ja kuluvaatimuksia viran puolesta. Sen sijaan, jos vastaaja myöntää kanteen oikeaksi, kärjäoikeus ei tutki sopimusehtojen kohtuuttomuutta ja antaa asiassa yksipuolisen tuomion. Pirkanmaan kärjäoikeudessa kuluttajasaatavien kohtuuttomuutta tutkitaan vastuutuomarin johdolla malliratkaisujen avulla, joka on kärjäoikeudessa vakiintunut menettely. (KKO 15.9.2015 T 1657; Pirkanmaan kärjäoikeuden summaaristen käsikirja, 68.)

5.4 Kuluttajaluotoista

Kuluttajaluotolla tarkoitetaan luottoa, jonka elinkeinonharjoittaja (luotonantaja) sopimuksen mukaan myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 1 §; Lampen 2017, 57). Sopimusehto, joka poikkeaa Kuluttajansuojalain 7 luvun 5 §:n säännöksistä kuluttajan vahingoksi, on mitätön. Mitätön on myös kuluttajansuojalain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen luottosopimuksen sopimusehto, jos se poikkeaa luvun säännöksistä kuluttajan vahingoksi. Mikäli kantajan ehdot ja vaatimukset vaikuttavat kohtuuttomilta, tuomioistuimen tulee pyytää kantajaa toimittamaan lisäselvitystä täydennyskehotuksella tai lausumapyynnöllä. Jos saatavan peruste on kuluttajaluotto, tulevat sovellettavaksi kuluttajansuojalain vuosikoron enimmäismäärää koskevat säännökset kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a § mukaan. (Pirkanmaan kärjäoikeuden summaaristen käsikirja, 43.)

Siinä tapauksessa että, kuluttajaluottosopimus kuuluu sopimusehtodirektiiviin (93/13/ETY), sovelletaan luottosopimukseen myös tämän direktiivin säännöksiä. Edellä mainittua direktiiviä sovelletaan sellaisiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin, jotka ovat niin kutsuttuja vakiosopimusehtoja, ehtoja, joista ei ole erikseen sovittu. Direktiivin ei kuulu työsopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden

perustamista ja yhtiöjärjestystä koskevat sopimukset. (Neuvoston direktiivi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 1993/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993; Lampen 2017, 58.)

Kuluttajaluotot tehdään lähes aina vakiosopimusehtoja noudattaen. Viran puolesta ehtojen kohtuuttomuutta on kuitenkin arvioitava. Sopimusehtodirektiivi varmistaa sen, että kuluttajilla on käytössään tehokkaita oikeussuojakeinoja kohtuuttomien ehtojen välttämiseksi. (Neuvoston direktiivi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 1993/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993; Lampen 2017, 58.)

5.4.1 Kulutusluottodirektiivi

Kulutusluottodirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2008, kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta) myötä kuluttajaluotoille on asetettu erilaisia säännöksiä. Kuluttajansuojalain 7 luvussa säädetään kuluttajaluotoista, jonka säännökset perustuvat pitkälti edellä mainittuun direktiiviin. (Peltonen, A. & Määttä, K. 2015, 471; Lampen 2017, 58.)

Luotonantajalle asetettuja velvoitteita ovat mm. luoton mainonnassa käytettävien vakiotietojen ilmoittaminen ja ennen luottosopimusta annettavien tietojen ilmoittaminen sekä velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus. Direktiivi (2008/48/EY) määrittelee myös muut luottosopimuksissa annettavat tiedot direktiivin artiklassa 10, lainakorkoa koskevat tiedot artiklassa 11 ja maininta peruuttamisoikeudesta artiklassa 14. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 8§, 9§ ja 20§; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta, 23.4.2008, 2008/48/EY, EUVL L 133, 22.5.2008.)

5.4.2 Tiedonantovelvoitteet

Kuluttajansuojalain 7 luvun 9 §:ssä säädetään tiedoista, jotka tulee antaa ennen luottosopimuksen tekemistä. Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään

tiedonantovelvoitteista, luotonantajan ja luotonvälittäjän on hyvissä ajoin ennen luottosopimuksen tekemistä annettava kuluttajalle pysyvällä tavalla "Vakiomuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot" -lomaketta käyttäen tiedot seuraavista seikoista:

- 1) luotonantaja
- 2) tarjottava luotto, luottokustannukset ja luoton takaisinmaksu
- 3) luototettava hyödyke
- 4) sopimusrikkomuksen seuraamukset
- 5) kuluttajalle lain nojalla kuuluvat oikeudet

Alle 100 euron hyödykesidonnaisissa kertaluotoissa ennakkotiedot voidaan lomakkeen sijasta antaa myös muulla pysyvällä tavalla. Ennakkotiedoista ja lomakkeesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. (Kuluttajansuojalaki 38/1978, 7 luku 9 §; Lampen 2017, 59.)

Näiden tietojen antaminen perustuu kulutusluottodirektiiviin ja asettaa veloitteen näiden ilmoittamisesta luotonantajalle, mutta aina itse tuomioistuinkaan ei saa niitä tietoonsa. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n mukaan, koska summaarinen menettely ei edellytetä todistelua, ei tiedonantovelvollisuuden toteutuminen välttämättä tule tuomioistuimen tietoon, vaikka tiedot on annettava kuluttajalle pysyvällä tavalla. Pysyvällä tavalla annettavat tiedot tulee olla kuluttajan saatavilla ja tallennettavissa ja antaa ne kuluttajalle henkilökohtaisesti, kirjallisesti tai sähköisesti. (Peltonen, A. & Määttä, K. 2015, 493; Lampen 2017, 59.)

5.4.3 Hyvä luotonantotapa

Kuluttajansuojalain (1978/38) 7 luvun 13 §:ssä säädetään hyvästä luotonantotavasta. Luotonantajan on luotonannossa meneteltävä vastuullisesti. Erityisesti edellytetään, että luotonantaja:

- 1) ei markkinoi luottoa siten, että markkinointi on omiaan selvästi heikentämään kuluttajan kykyä harkita luoton ottamista huolellisesti
- 2) ei käytä luoton myöntämistä pääasiallisena markkinointikeinona markkinoidessaan muita kulutushyödykkeitä

- 3) ei käytä luottoa markkinoitaessa, sitä myönnettäessä eikä muussa luottosuhteeseen liittyvässä asioinnissa lisämaksullista tekstiviestipalvelua tai muuta vastaavaa viestipalvelua
- 4) antaa kuluttajalle ennen luottosopimuksen tekemistä riittävät ja selkeät selvitykset sen arvioimiseksi, soveltuuko luotto ja mahdollisesti tarjotut lisäpalvelut kuluttajan tarpeisiin ja hänen taloudelliseen tilanteeseensa, sekä tiedon siitä, voiko kuluttaja irtisanoa lisäpalvelua koskevan sopimuksen erikseen ja mitä seuraamuksia irtisanomisesta kuluttajalle aiheutuu; (14.10.2016/851)
- 5) antaa kuluttajalle maksuviivästytilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien syntyminen tai syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi sekä suhtautuu vastuullisesti maksujärjestelyihin. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 13 §; Lampen 2017, 60.)

Taustalla on tässäkin kulutusluottodirektiivin kohta 26. Jäsenvaltioiden tulisi toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet vastuullisesti kaikissa luottosuhteiden vaiheissa ottaen huomioon luottomarkkinoidensa erityispiirteet. Tämä tosin ei vielä kerro kokonaan sitä, missä kulkevat vastuullisen menettelyn rajat ja mitä vastuullinen menettely sisältää. Luotonantajan täytyy kuitenkin noudattaa luottosuhteessa vastuullisuutta, toimia luotonannossa avoimesti ja rehellisesti sekä yrittää ottaa huomioon asiakkaan taloudellinen tilanne riittävässä määrin. Hyvänä luotonantotapana ei voida pitää esimerkiksi markkinoida luottoa riskittömänä tai huolettomana ratkaisuna kuluttajan taloudellisiin ongelmiin taikka korostaa markkinoinnissa luoton saamisen nopeutta siten, että samalla yllytetään kuluttajaa velkaantumaan harkitsemattomasti. (Peltonen, A. & Määttä, K. 2015, 498-499). Tilanteet hyvän luotonantovan vastaisesta menettelystä harvoin näyttäytyvät summaarisessa menettelyssä, mutta osa luotonantajan velvollisuuksista voivat olla sellaisia, että ne saattavat tulla tuomioistuimen tietoon. Jos on syytä epäillä, että tilanteessa on loukattu kuluttajan vähimmäisoikeuksia, on syytä pyytää täydennystä haastehakemuksiin. (Lampen 2017, 62.)

5.4.4 Kuluttajan luottokelpoisuus

Luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus säädetään kuluttajansuojalain (KSL 1978/38) 7 luvun 14 §:ssä. Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, pystyykö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa eli kuluttajanluottokelpoisuuden. Arviointia suoritetaan kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella. Mikä sitten on riittävää tietoa, riippuu kuluttajansuojalain esitöiden mukaan luoton määrästä ja muista olosuhteista. Minimivaatimuksena pidetään kuitenkin sitä, että luotonantaja tarkistaa onko luotonhakijalla maksuhäiriömerkintöjä luottotietorekisterissä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta, 23.4.2008, 2008/48/EY, EUVL L 133, 22.5.2008; Peltonen, A. & Määttä, K. 2015, 508; Lampen 2017, 62). Tämänkään velvoitteen laiminlyönti ei yleensä tule tuomioistuimen tietoon, jollei vastaaja tee siitä väitettä.

5.4.5 Henkilöllisyyden todentaminen luotonhakijan kohdalla

Kuluttajansuojalain (KSL 1978/38) 7 luvun 15 §:n 1 momentissa edellytetään, että ennen kuluttajaluottosopimuksen tekemistä luotonantaja todentaa luottoa hakevan henkilöllisyyden huolellisesti. Jos henkilöllisyys todennetaan sähköisesti, luotonantajan on käytettävä tunnistusmenetelmää, joka täyttää vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 3 luku 8 §:ssä säädetyt vaatimukset.

Jos luotonantaja on jo aiemmin todentanut kuluttajan henkilöllisyyden 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, kuluttajan henkilöllisyys voidaan todentaa myös hänelle ensitunnistamisen jälkeen luodun henkilökohtaisen tunnisteiden avulla. Asiakkaan tuntemisesta säädetään lisäksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 14 §; Lampen 2017, 63.)

5.4.6 Seuraamukset kuluttajan sopimusrikkomuksesta

Kuluttajan sopimusrikkomuksen seuraamuksista säädetään kuluttajansuojalaissa. Laki nimensä mukaan suojaa kuluttajaa ja rajoittaa palvelun tarjoajan oikeuksia. Laki siis määrää sopimusten luonteen kuluttajan ja palvelun tai tuotteen tarjoajan välillä. Jos luotonantajalla on sopimuksen mukaan oikeus kuluttajan maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen johdosta vaatia maksuerää, joka muuten ei ole erääntynyt, ottaa myyty tavara takaisin tai saattaa voimaan muu erityinen seuraamus, luotonantaja saa vedota sanottuun oikeuteen, jos maksu on viivästynyt vähintään kuukauden ja on edelleen suorittamatta. Jos kyseessä on kertaluotto, edellytyksenä on lisäksi, että viivästynyt määrä on vähintään kymmenen prosenttia tai, jos siihen sisältyy useampi kuin yksi maksuerä, vähintään viisi prosenttia luoton alkuperäisestä määrästä taikka käsittää luotonantajan koko jäännössaatavan. Jos kyseessä on tietyn hyödykkeen oston rahoittamiseksi myönnetty luotto, edellä tarkoitettujen prosenttimäärät lasketaan luottohinnasta. Luotonantaja saa vedota edellä tarkoitettuun oikeuteen myös, jos kuluttajan muu sopimusrikkomus on olennainen. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 33 § 1 mom.; Lampen 2017, 64.)

Edellä mainituista prosenttirajoista huolimatta luotonantajalla on oikeus saattaa sovittu seuraamus voimaan, jos maksu on viivästynyt vähintään kuusi kuukautta ja se on olennaisissa määrin edelleen suorittamatta. (Kuluttajansuojalaki 7 luku 33 § 2 mom.; Lampen 2017, 64.)

Tuomioistuin tulisi arvioida viran puolesta edellämainitut edellytykset näiden tietojen ilmetessä oikeudenkäyntiaineistoista. Kuluttajan oikeudet huomioon ottava tulkinta on myös perusteltua tässä tapauksessa, ja tuomioistuin voi omaan harkintaansa perustuen myös täydennyttää haastehakemusta, mikä ilmenee aiheutta epäillä, etteivät KSL 7 luvun 33 §:n edellytykset täyty. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 43; Lampen 2017, 64.)

5.5 Sopimusehtodirektiivistä

Neuvoston direktiivi 93/13/ETY, kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista on annettu 5 päivänä huhtikuuta 1993.

Direktiivin 1 artiklassa mainitaan, että tämän direktiivin sääntöjä sovelletaan kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin. (Neuvoston direktiivi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 1993/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993.)

Direktiivissä 3 artiklan 1 kohdassa on mainittu sopimusehdot, joita tämän direktiivin mukaan pidetään kohtuuttomina, jos ne aiheuttavat kuluttajan vahingoksi epätasapainoa, osapuolten sopimuksista johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Direktiivi koskee ennakolta laadittuja kirjallisia ja suullisia ehtoja, joista ei ole erikseen sovittu, koska kuluttajalla harvoin on mahdollisuutta vaikuttaa niiden sisältöön. (Peltonen A & Määttä K 2015, 182; Lampen 2017, 71). 3 artikkelin 3 kohdassa on myös mainittu liite jossa on luettelo ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina. Tuomioistuimen tulisi huomioida näiden ehtojen osalta sopimukset, jotka katsoo ei kuuluviksi direktiivin soveltamisalaan, ehdon siinä kuitenkin mainittuna ja siltä osin tuomioistuimella olisi velvollisuus perustella tekemänsä päätös, jos tällainen ehdon olemassaolo tulisi realisoitumaan.

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan kohtuuttomuutta arvioitaessa koskien sopimuksen pääkohteen määrittelyä ja hintaa koskevia ehtoja, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, on jätetty kohtuuttomuusarvioinnin ulkopuolelle. Direktiivi edellyttää vakioehtojen laatimista riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi kun kyse on luoton hinnasta ehtoineen. 5 artiklan mukaan, jos sopimusehto on epäselvä ja aiheuttaa epäilyä, epäselvää sopimusehtoa tulkitaan kuluttajan hyväksi. (Neuvoston direktiivi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 1993/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993; Peltonen A & Määttä K 2015, 183; Lampen 2017, 71.)

6 SUMMAARINEN MENETTELY VELKOMUSASIOISSA PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Seuraavassa huomioita siitä, millä tavalla Pirkanmaan käräjäoikeudessa sovelletaan summaarisissa asioissa tuomioistuimen oma-aloitteista tutkintaa koskien ohjeistuksia.

6.1 Tuomioistuimen itsenäinen tutkinta summaarisessa menettelyssä

Pirkanmaan käräjäoikeudessa on tapana, että kantajaa kehoitetaan täydentämään haastehakemusta, jos kantaja vaatii oikeudenkäyntikulujen korvausta ilmoittamatta niiden määrää tai perusteet eivät ilmene haastehakemuksesta ja vaatimus on korkean taksan mukainen tai sitä korkeampi. Jos kantajan vaatimukset eivät vaikuta selvästi perusteettomilta, niihin ei yleensä puututa, jollei ole kysymys kuluttajansuojalain mukaisesta tilanteesta. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 79.)

Pirkanmaan käräjäoikeudessa tarkastetaan perintäkulujen kokonaismäärät ja mikäli ne jäävät alle enimmäismäärien, ei niiden määriä tutkita enemmälti. Mikäli kanteella vaaditaan taulukon taksoja korkeampia perintäkuluja, vaatimuksissa on eriteltävä niiden määrä ja perusteet. Jos kantaja ei ilmoita niiden määrää eikä perustetta ja vaatimukset ylittävät taksan mukaiset määrät, kantajaa kehoitetaan täydentämään haastehakemusta. Käytännössä perintäkulujen tarkastelussa menetellään siten, että haastehakemuksen saavuttua tarkastellaan kokonaiskulukattoa. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 76.)

Pääsääntisesti kantajan on lähetettävä velalliselle ennen saatavan siirtymistä oikeudelliseen perintään maksuvaatimus, mutta maksuvaatimuksen lähettämistä ei tutkita Pirkanmaan käräjäoikeudessa viran puolesta. Mikäli vastaaja ei ole vastannut kantajan esittämiin taksojen ylittäviin erittelyihin ja perusteisiin, asia ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla kantajan vaatimuksien mukaisesti perintäkulujen ollessa hyväksyttävät. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 76.)

Viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat pakottavaa lainsäädäntöä, eikä asianosaiset voi sopia viivästyskorosta toisen vahingoksi. Käräjäoikeus ottaa tämän huomioon omasta aloitteestaan. Perusteettomia korkovaatimuksia ei voida hyväksyä, vaan ne

hylätään tuomiolla. Mikäli korkoa vaaditaan kaupallisiin sopimuksiin perustuvan korkolain 4 a §:n perusteella, Pirkanmaan käräjäoikeus selvittää oma-aloitteisesti onko vastaajalla Y- tunnus eli onko vastaaja mahdollien toiminimiyrittäjä. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 72.)

Tuomioistuimet on viran puolesta velvoitettu tutkimaan kuluttajasaatavan soimusehtojen kohtuuttomuus. Pirkanmaan käräjäoikeudessa on vakiintunut menettely, että kuluttajasaatavien soimusehtojen kohtuuttomuutta tutkitaan vastuutuomarin malliratkaisujen avulla. Kohtuuttomien soimusehtojen osalta käräjäoikeus hylkää korko- ja kuluvaatimuksia viran puolesta, paitsi jos vastaaja myöntää kanteen oikeaksi ei tutkimisvelvollisuutta käytetä. (Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja, 68.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oman kokemukseni perusteella minulle on syntynyt käsitys, että käsittelijöiden käytössä olevassa summaaristen asioiden käsikirjassa on käytännön työn kannalta kuvattu työhön nähden monipuolisesti ja selkeästi ne tilanteet, joissa käsittelijän on hankittava lisäselvitystä eli ryhdyttävä virallistutkimustoimenpiteisiin. Toimistohenkilökunta Pirkanmaan käräjäoikeudessa pystyy ratkaisemaan saapuneista velkomusasioista kuitenkin valtaosan, lähes 80%, tämän laaditun ”talon ohjeen” avulla.

Summaarista menettelyä säätelevät monet eri lait ja määräykset. Käytännön työn kannalta keskeiset tilanteet, joissa tuomioistuimen tulee käynnistää virallistutkimus, ovat hakemuksen puutteellisuus, henkilön kuluttaja-aseman selvittäminen, liitännäiskulujen arviointi, soimusehtojen kohtuullisuus ja vaatimusten perusteettomuus.

Kantajan hakemuksesta pitää selvittää lähtökohtaisesti kaikki tuomioistuimen tarvitsemat seikat, jotka ovat välttämättömiä asian ratkaisemiseksi.

Normaalitilanteessa näin onkin ja velkomustuomio voidaan antaa pelkästään hakemuksessa olevien tietojen pohjalta.

Jos hakemuksesta ei selviä esimerkiksi asianosaisten mahdollista kuluttaja-asemaa, on käsittelijän omatoimisesti selvitettävä asia joko pyytämällä kantajaa täydentämään hakemusta tai tekemällä itse kysely kaupparekisteriin. Myös tilanteissa joissa haastehakemukselta puuttuu vastaajan osoite- tai muut yksilöintitiedot, esimerkiksi henkilötunnus, haastehakemus täydennetään käsittelijän toimesta, jotta haaste saadaan tiedoksi oikealle henkilölle.

Liitännäiskulujen osalta voi käsittelijä joutua pyytämään kantajalta hakemuksen täydentämistä, jos vaatimukset ylittävät lain määräämät enimmäiskulut. Käsittelijän tulee ensinnäkin verrata liitännäisvaatimuksia käytössään oleviin ohjeisiin ja taulukoihin sekä tarvittaessa pyytää hakijalta lisäselvitystä.

Korko- ja viivästyskorkovaatimusten osalta käsittelijä täydennyttää haastehakemusta tilanteissa, joissa korkovaatimuksen alkamisajankohta tai ilmoitettu korko on epäselvä tai muuten poikkeava säädöksistä ja ohjeista.

Jos kyse on kuluttajaluotosta, kasvaa tuomioistuimen tarve virallistutkintaan merkittävästi. Tuolloin tulee huomioida monia kuluttajaa suojaavia säännöksiä. Sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta on pyrittävä selvittämään tutustumalla hakemuksen liitteenä oleviin sopimusehtoihin pyytämällä ne kantajalta ja vertaamalla niitä käytettävissä oleviin malliratkaisuihin ja taulukoihin tai jos kantaja vaatii laissa säädettyä korkoa korkeampaa korkoa ilman perustetta. Näissäkin tapauksessa lisäselvityspyyntö voi olla tarpeen.

Myös Covid-19-epidemian vaikutukset ovat olleet merkittäviä, ja epidemiatilanne voi vieläkin vaikeuttaa kuluttajien taloudellista asemaa. Kuluttajansuojalaki (38/1978) on jo aiemmin muutettu covid-19-epidemian johdosta asettamalle 10 prosentin korkokatto väliaikaisesti ajalla (1.7.–31.12.2020). Uusi epidemiaa koskeva väliaikainen laki oli voimassa 1.1.2021–30.9.2021 välisenä aikana. Näissäkin tapauksissa lisäselvityspyyntö realisoitui.

Yhdyn gradututkimuksessa (Lampen 2017, 63) esitettyyn johtopäätökseen siitä, että tilanne, jossa luottosopimuksen tekijän velvollisuuksia ennen sopimuksen tekemistä laiminlyödään tai hakemuksen käsittelijä harkitsisi vaatimusten hylkäämistä selvästi perusteettomina, vaatisi se varsinkin laajaa oikeudellista harkintaa eikä tällaisen tilanteen varalta em. käräjäoikeuden ohjeistus ole ehkä riittävä.

Opinnäytetyössä on selvennetty sitä, millä tavalla tuomioistuimien ottaa oma-aloitteisesti kantaa summaarisessa menettelyssä mm. kulutusluottoihin. Nähtävissä on, että kulutusluottoja koskeva sääntely tulee muuttumaan, minkä takia jatkossa myös niitä koskevia toimintamalleja ja ohjeistusta on kehitettävä.

LÄHTEET

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöön otosta, 8.12.2006, (EY) N:o 1896/2006, EUVL L 399, 30.12.2006.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta, 23.4.2008, 2008/48/EY, EUVL L 133, 22.5.2008.

HE 78/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta.

HE 190/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta.

HE 230/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Jokela, A. 2016. Oikeudenkäynti: I, Oikeudenkäynnin perusteet, periaatteet ja instituutiot. 3., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 16.9.2021.
<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/>

KKO 15.9.2015 T 1657, Finlex.

KKO 23.10.2015 T 1944, Finlex.

Korkolaki 20.8.1982/633 muutoksineen

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38 muutoksineen

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513 muutoksineen

Lampen, A. 2017. Tuomioistuimen tutkimisvalta- ja velvollisuus summaarisissa velkomusasioissa. Pro-gradu tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 16.9.2021.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18179/urn_nbn_fi_uef-20170597.pdf

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum. Viitattu 9.9.2021.
<https://verkkokirja-hylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi>

Neuvoston direktiivi kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista, 5.4.1993, 1993/13/ETY, EYVL L 95, 21.4.1993.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4 muutoksineen

Oikeusministeriön asetus vastapuolen maksettavaksi tuomittavista oikeudenkäyntikuluista oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa 14.12.2001/1311

Peltonen, A. & Määttä, K. 2015. Kuluttajansuojaoikeus. 1. p. Helsinki: Talentum Pro. Viitattu 10.9.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/>

Pirkanmaan käräjäoikeus, vuosikertomus 2020.
<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/pirkanmaankarajaoikeus/fi/index/vuosikertomukset.html>

Pirkanmaan käräjäoikeuden summaaristen käsikirja 2019.

Saarnilehto, A. & Annola, V. 2018. Sopimusoikeuden perusteet. 8., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent. Viitattu 9.9.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/>

Virolainen, J., Rautio, J., Niemi, J., Lindfors, H., Lappalainen, J., Koulu, R., Helenius, D., Havansi, E., Frände, D. 2000. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro. Viitattu 9.9.2021. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/>